

ΣΥΣΤΑΥΡΟΥΜΕΝΟΙ Η ΑΝΑΣΤΑΥΡΟΥΝΤΕΣ;

π. Β. Σπηλιόπουλος

Η λειτουργική ζωή της Εκκλησίας μας είναι αυτή που εκφράζει και υποστασιοποιεί την πίστη και το βίωμά Της. Στη λειτουργική ζωή ζει κανείς αυτό που διδάσκει η Εκκλησία, ζει τα ελπιζόμενα και επηγγελθέντα, ζει την ίδια την Βασιλεία του Θεού. Ακριβώς για τον λόγο αυτό οι τα πάντα καλώς διαταξάμενοι Θείοι Πατέρες, οι οποίοι ζούσαν το αυθεντικό Ορθόδοξο βίωμα, «έχτισαν» κατά τέτοιο τρόπο όλη την λειτουργική Ζωή ώστε οι δυνάμενοι και βουλόμενοι να διδάσκονται, βιωματικά, το βίωμα αυτό. Είναι, λοιπόν, θρασύ τόλμημα που αγγίζει τα όρια της βλασφημίας η οποιαδήποτε αυθαίρετη αλλαγή και επέμβαση συμβεί στις λειτουργικές διατάξεις. Οποιαδήποτε αλλαγή δεν αλλοιώνει απλώς το τυπικό - τον τύπο αλλά αλλοιώνει το φρόνημα, το βίωμα, την πίστη, αυτό το ίδιο το Ευαγγέλιο.

«Εἰ γάρ ἐπιχειρήσαιμεν τὰ ἄγραφα τῶν ἐθνῶν, ὥς μή μεγάλην ἔχοντα τήν δύναμιν παραιτεῖσθαι, λάθοιμεν ἄν εἰς αὐτά τὰ καίρια ζημιοῦντες τό Εὐαγγέλιον, μᾶλλον δέ εἰς ὄνομα ψιλόν περιϋστῶντες τό κήρυγμα», λέει ο Μ. Βασίλειος και ποιος μπορεί να τον αμφισβητήσει;

Δυστυχώς, όμως, μέσα στη λειτουργική ζωή παρεισφρέουν πολλές φορές στοιχεία τα οποία όχι μόνο είναι καινοφανή και καινοτόμα αλλά, πράγματι, αποδεικνύουν ότι **η παραμικρή αλλαγή αλλοιώνει το Ορθόδοξο βίωμα**. Βέβαια μερικά από αυτά έχουν τόσο πολύ εδραιωθεί που η απομάκρυνσή τους θα δημιουργούσε μεγάλη αναστάτωση και αντιδράσεις καλό είναι όμως να τα γνωρίζουμε ούτως ώστε αφενός μεν να μην τα επεκτείνουμε, να μην τα διογκώνουμε ακόμα περισσότερο και αφετέρου, όπου και όποτε είναι δυνατόν, να τα απομακρύνουμε με διάκριση, κατήχηση και υπομονή.

Όσο κι αν ακουστεί περίεργο ένα από αυτά τα στοιχεία είναι η συνηθισμένη έξοδος του Εσταυρωμένου Κυρίου κατά τον Όρθρο της Μ. Παρασκευής που είθισται να τελείται στους ενοριακούς ναούς, κατ' άκραν οικονομίαν και κατά παράβαση της τάξεως, το βράδυ της Μ. Πέμπτης.

Η έξοδος αυτή και περιφορά του Εσταυρωμένου, που γίνεται μετά το πέμπτο ευαγγελικό ανάγνωσμα **τελέσθηκε για πρώτη φορά το 1864** στον πατριαρχικό ναό και, όσο κι αν σήμερα θεωρείται δεδομένη, ασφαλώς χρειάστηκε πολλά χρόνια για να γενικευθεί ενώ στις περισσότερες Ιερές Μονές δεν τελείται μέχρι και σήμερα.

Το πρώτο βασικό της πρόβλημα είναι αυτός ο ίδιος ο Εσταυρωμένος ο οποίος περισσότερο **θυμίζει άγαλμα** και πολύ λιγότερο εικόνα οπότε, όπως είναι ευνόητο, ήδη παραβιάζει και διδάσκει λανθασμένα περί των ιερών εικόνων, περί ζητήματος δηλαδή δογματικού. **Είναι εντελώς νέο εφεύρημα που ήλθε να αντικαταστήσει τον Σταυρό, με τον ζωγραφισμένο όμως και όχι αποσπώμενο Σώμα του Κυρίου, που βρισκόταν στην κορυφή του εικονοστασίου-τέμπλου.** Είναι καλό να τα γνωρίζουμε αυτά, ακόμη κι αν δεν έχουμε την τόλμη να τα διορθώσουμε, ακριβώς διότι εσχάτως τον Εσταυρωμένο Κύριο ακολούθησε το **άγαλμα του Νυμφίου, ή της Θεοτόκου και άλλων αγίων αποδεικνύοντας ότι το ένα λάθος πατά πάνω στο προηγούμενο.**

Το δεύτερο πρόβλημα είναι ότι με την έξοδο αυτή έχουμε **πιστή αναπαράσταση γεγονότων εν είδει θεάτρου γεγονός που απάδει προς την ορθόδοξη παράδοση**. Και φυσικά και εδώ δεν λείπει η φαντασία ώστε την έξοδο του Εσταυρωμένου να ακολουθήσει η τελετή της Αποκαθλώσεως, την οποία ακολούθησε ο ενταφιασμός του Σώματος, πολλές δε φορές με χέρια που κλείνουν προς τα μέσα, στον επιτάφιο αντί του κεντητού υφάσματος, που ακολούθησε η τέλεση της αποκαθήλωσης σε Όρη και σε βουνά ως παράσταση, που ακολούθησε ακόμη και η αναπαράσταση των παθών στις στάσεις της λιτανείας του επιταφίου. Όλα τα παραπάνω, και άλλα που δεν γνωρίζουμε ή που αύριο θα εφεύρουν «ευρηματικοί» ιερείς προς συγκέντρωση πλήθους, γίνονται σε ορθόδοξους Ναούς, ακόμη και μονές, από Ορθόδοξους ιερείς που διδάσκουν μη ορθόδοξα τους πιστούς. Ας δούμε όμως μερικές διατάξεις τυπικών και γνώμες σοβαρών λειτουργών επί του θέματος:

Στο ισχύον **τυπικό του Βιολάκη**, ένα από τα πιο καινοτόμα και λιγότερα αυστηρά, αναφέρεται ασφαλώς το τυπικό της εξόδου του Εσταυρωμένου αλλά σε υποσημείωση αναφέρονται τα παρακάτω:

«Ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ (ὡς καί ἐν Ἀγίῳ Ὁρει μέχρι τοῦδε) ἡ ἔξοδος αὕτη τοῦ Ἐσταυρωμένου οὐκ ἐγένετο μέχρι τῆς πατριαρχείας Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας (1864), καθόσον οὔτε τό Τριῶδιον σημειοῖ τοιαύτην τινά τάξιν, οὔτε τό ἀρχαῖον Τυπικόν ἤδη ὁμῶς καθιερώθη, οὕτως εἰπεῖν, καί ὁ λαός φαίνεται ποθῶν ἵνα εὐλαβῶς προσκυνήσῃ τῇ ὥρᾳ ταύτῃ τόν διά τās ἡμετέρας ἁμαρτίας ἀναρτηθέντα ἐπὶ ξύλου τοῦ Σταυροῦ Θεάνθρωπον»(τυπικόν της του Χριστοῦ Ἐκκλησίας, Γεωργίῳ Βιολάκη, σελ. 404, ὑποσημείωση 1).

Ας σημειωθεί εδώ ότι τα ιστορικά γεγονότα που αναφέρει η υποσημείωση είναι αναμφισβήτητα ας μας επιτραπεί όμως να αμφισβητήσουμε το κατά πόσον είναι αδύνατη η επαναφορά στην κανονική τάξη και το κατά πόσο ο πιστός λαός επιθυμεί «ἵνα εὐλαβῶς» προσκυνήσει. **Δάκρυα συναισθηματικά που διαρκούν μερικά λεπτά και δεν οδηγούν στη μετάνοια και σε αλλαγή του βίου είναι πλάνη.** Ας σημειωθεί επίσης ότι, όπως είναι ευνόητο, παλαιότερες εκδόσεις του ιδίου τυπικού δεν αναφέρουν τίποτα απολύτως για την καινοφανή αυτή τελετή.

Ευνόητο, όμως, τυγχάνει και το γεγονός ότι κανένα παλιό τυπικό δεν αναφέρει το παραμικρό για την έξοδο του Εσταυρωμένου και κανένα παλιό λειτουργικό βιβλίο. Ειδικότερα το πρώτο **τυπικό του αγίου Σάββα** δε θα μπορούσε να γνωρίζει την λιτανεία αυτή. Ας δούμε όμως τον υπέροχο σχολιασμό του **π. Δοσιθέου, ηγουμένου της μονής Τατάρνης** και ακραιφνή γνώστη του τυπικού αλλά και τηρητού, σχετικώς με το θέμα:

«...Εἰς τὰς ἱερᾶς Μονὰς δέον ὅπως παραφυλάττηται ἡ ἀρχαία τάξις. Μία ἱερά εἰκὼν τῆς Σταυρώσεως εἰς τό προσκυνητᾶριον ἢ εἰς τό μέσον τοῦ Ναοῦ ἀρκεῖ. Ἐξ' ἄλλου εἰς τὰς ἱερὰς Μονὰς δεν πρέπει ἵνα ὑπάρχῃ Ἐσταυρωμένος ὀπισθεν τῆς ἀγίας Τραπεζῆς, εἰ μὴ μόνον λιτανευτικός Σταυρός. Σημείωσαι δ' ὅτι ἡ κοπή τοῦ Σώματος εἰς τό περίγραμμα αὐτοῦ δεν ἀντέχει εἰς ὀρθόδοξον κριτικήν, διότι ὀλίγον ἀπέχει τοῦ ἀγάλματος, ἐγγίζον τό εἶδωλον. Ἄφες, σύ ὁ τυπικάρης, διὰ τοὺς τοῦ κόσμου ἐνοριακοὺς Ναοὺς τοὺς ἐξ' ἀνθέων (πολλάκις πλαστικῶν) στεφάνους, τὴν ὀχλοβοήν τῶν ἀνασταυρούντων καὶ τοὺς ψευδεῖς καὶ ἐπίπλαστους συναισθηματισμοὺς, τοὺς στεναγμούς καὶ τὰ δάκρυα τῶν γυναικαρίων τῶν αἰεὶ ποτὲ μανθανόντων καὶ οὐδέποτε εἰς εὐσέβειαν ἐλθεῖν δυναμένων. Ἡμεῖς ἀρκοῦμεθα εἰς τὴν θεολογίαν τῶν τροπαρίων, εἰς τὴν χαρμολύπην τῶν κανόνων καὶ εἰς τὰς ἐμηνεῖας τῶν ἀναγνώσεων»(Τυπικόν του οσίου και θεοφόρου πατρός ἡμῶν Σάββα τοῦ ἡγιασμένου, ἔκδοσις Ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Παναγίας Τατάρνης, σελ. 402).

Φρονούμε ότι ο πανοσιολογιότατος δεν θα μπορούσε να περιγράψει τόσο καλά και τόσο σύντομα την κατάσταση που προκαλεί και την αλλοίωση που εισάγει η καινοφανής αυτή λιτάνευση. Φρονούμε επίσης, όσο κι αν ο πατήρ διακριτικά μόνον το δήλωσε και εμμέσως, ότι ασφαλώς ούτε σε ενοριακό Ναό αρμόζουν τα στεφάνια, οι βοές, τα ψεύτικα δάκρυα και τα συνακόλουθα και ευχόμαστε κάποτε να εκλείψουν.

Τέλος ας δούμε τι αναφέρει σχετικά το **Αγιορείτικο Τυπικόν** της εκκλησιαστικής ακολουθίας, που εξέδωσαν για λογαριασμό του Ιερού Κελλίου Ευαγγελισμού Καρυών Αγίου Όρους οι εκδόσεις «Καστανιώτη».

«Εκ τοῦ 1864 ἔτους τῆς Πατριαρχείας Σωφρονίου τοῦ ἀπὸ Ἀμασείας, εἰσήχθη ἡ ἔξοδος „Ἐσταυρωμένου” εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ εἰς τὰς κατὰ τόπους Ἐκκλησίας **-κατὰ μίμησιν ἱσως τῶν Δυτικῶν Λιτανειῶν Ἐσταυρωμένων ἀγαλμάτων.**

Αὕτη ἡ τάξις ἐπικρατεῖ ἐσχάτως εἰς πολλὰς μονὰς, ὡς εἰς τὸ Πρωτάτον. Πλην ὅμως ἡ συνήθεια αὕτη τῆς ἐξαιρετικῶς πομπῶδους καὶ δραματικῆς ἐξόδου τοῦ Ἐσταυρωμένου σώματος, ἰδιαίτατα ὡς γίνεται σήμερον εἰς τὰς ἐνορίας, ἀπάδει πρὸς τὴν λιτότητα καὶ ἡγιασμένην ἀπλότητα τῆς Ὁρθοδοξίας»(σελ.216, υποσημείωση 32). Καί βέβαια το ίδιο τυπικό τονίζει ότι, τουλάχιστον, σε όποιες μονές τελείται – **κακῶς**- η ἔξοδος του Ἐσταυρωμένου τελείται με σεβασμό και λιτότητα και δεν τελείται, ἢ δεν θα ἔπρεπε να τελείται, η αποκαθήλωση και τα υπόλοιπα δρώμενα.

Ας έχουμε λοιπόν υπόψιν το πόσο ξένα προς την ορθόδοξη λειτουργική παράδοση και την εν γένει ορθόδοξη πνευματικότητα είναι όλα αυτά και ας προσπαθήσουμε αν όχι να διορθώσουμε τουλάχιστον να μην τα αναπαράγουμε, προσθέτοντας και άλλα, μεγαλώνοντας την απόσταση από γνήσιο ορθόδοξο λειτουργικό βίωμα. Ας τελούνται απλά και αθόρυβα.

Αντιαιρετικόν Εγκόλπιον

<http://www.egolpion.com/anastavroutes.el.aspx#ixzz2yhcmVbwK>